

Олена Веремчук,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
вул. Ужгородська, 26, Мукачево, Закарпатська область, 89600, Україна
e-mail: overemchukporchuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2514-8733>

Людмила Трачук,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
вул. М. Берлинського, 9, Київ, 02000, Україна
e-mail: t_lulu@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-3786-0499>

ЕЛЕКТРОННІ КАТАЛОГИ У СВІТЛІ ВИМОГ ДО СЕРВІСІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Розглянуто електронні каталоги нового покоління як інноваційні продукти, у яких використовуються принципово інші, порівняно з традиційними картковими й друкованими бібліографічними ресурсами, структура, правила та технологія створення бібліографічних записів, у тому числі OPAC (Online Public Access Catalogue) – онлайн-каталог публічного доступу. Наведено вимоги до OPAC, які дають змогу його використовувати людям з різноманітним рівнем інформаційної культури без посередників. Зазначається, що найбільш перспективним є пошук інформації за допомогою мобільного Інтернету, що обумовлює необхідність створення мобільних версій бібліотечних сайтів, зокрема каталогів, оскільки звичайні сайти, розраховані на перегляд з ноутбуків чи персональних комп'ютерів, для використання за допомогою мобільних пристроїв непристосовані.

Ключові слова: бібліографічна база даних, бібліографічний запис електронного каталогу, онлайн-каталог публічного доступу.

Постановка проблеми. Розвиток бібліографії свідчить, що всі масштабні соціальні зміни, інформаційно-технологічні революції з їхніми глобальними соціально-культурними та соціально-економічними наслідками не знищували цю галузь інформаційної діяльності, а виводили її на новий етап розвитку. Сутність бібліографії полягає в регуляції та управлінні інформаційними системами, вона робить інформаційні

масиви осяжними, сприяє комфортності доступу до них. Саме завдяки бібліографії систематизована, упорядкована інформація перетворюється на основний стратегічний ресурс нашого суспільства, а інформаційно-комунікаційні технології роблять цей процес співзвучним часу. Крім того, ускладнення інформаційних потреб сучасної людини й сучасного суспільства викликає необхідність застосування нових комп'ютерних технологій для забезпечення необхідної глибини аналітико-синтетичного перероблення інформації.

Мета статті – дослідити сучасні вимоги до електронних каталогів як сервісів нового покоління.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у бібліографічній діяльності вивчали О. Жабко [3]; Г. Левін [4]; К. Лобузін [5]; І. Сорокін, А. Скалабан [6] та ін. Незважаючи на значний досвід використання електронних каталогів у бібліотеках, теоретичне осмислення цієї форми доступу до інформації недостатнє. Зокрема, практично не розглядалися сучасні вимоги до електронного каталогу в контексті вебтехнологій нового покоління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фонди та колекції документів на різних матеріальних носіях залишаються найважливішим видом первинних інформаційних ресурсів, які формуються в бібліотеках. Головними вторинними ресурсами є бібліографічні, під якими розуміють будь-який організований масив бібліографічної інформації, який спеціально створюється для її поширення та пошуку [4, с. 8]. Така інформація може бути зафіксована в картковій формі, друкованій чи електронній.

Інтенсивний розвиток електронних технологій спричинив значне розширення номенклатури бібліографічних ресурсів, головними з яких вважаються бібліографічні бази даних, включно з електронними каталогами. Для бібліотек ці ресурси є інноваційними, оскільки в них використовуються принципово змінені, порівняно з традиційними картковими та друкованими ресурсами, структура, правила й технологія створення бібліографічних записів [4, с. 8]. Головна особливість полягає в переході на машиночитану каталогізацію, засновану на форматах представлення елементів бібліографічного запису. Завдяки точкам доступу, якими теоретично може бути будь-який елемент бібліографічного запису, забезпечується можливість багатоаспектного пошуку у великих масивах бібліографічної інформації, а в інтернет-середовищі бібліографічні ресурси являються і засобами пошуку, і точками входу для отримання первинної інформації.

Безпосередньо бібліографічна база даних використовується в режимі «запит – відповідь» – з віртуального в реальний бібліографічний запис

перетворюється, як правило, тільки в результаті пошуку за запитом [4, с. 9]. Автоматизований пошук інформації є одним з етапів задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотек у технологічному ланцюгу «користувач – запит – бібліограф – пошук інформації – відповідь» [3, с. 101]. Його найпоширенішою формою є бібліографічний пошук в електронних каталогах та інших бібліографічних базах даних, які створюються та підтримуються в окремих вітчизняних бібліотеках з початку 1990-х років. На відміну від традиційного, лінійного, способу представлення інформації в бібліографічних покажчиках, списках, оглядах тощо, який виключає внесення будь-яких змін, бібліографічні бази даних, зокрема електронні каталоги, належать до електронно-форматних інтегрованих бібліографічних ресурсів, тому що їхня структура визначається форматом представлення бібліографічних записів, кожен з яких є дискретним, що дає змогу вносити виправлення, робити зміни чи видаляти записи без порушення цілісності ресурсу в цілому [4, с. 9].

Із впровадженням бібліотеками рекаталогізації, з нарощуванням хронологічної глибини електронний каталог почав займати центральне місце серед сукупності бібліографічних ресурсів будь-якої бібліотеки, перетворився на головний засіб бібліографічного доступу до її фондів, використання якого трансформує практику виконання запитів користувачів і їх самостійний пошук необхідної інформації.

До електронного каталогу не можна застосувати той класифікаційний підхід, який використовувався при визначенні типів традиційних каталогів, – принципи групування бібліографічних записів і типи запитів, які за їхньою допомогою можна було виконати, – оскільки він «інша, нова сутність, а не конгломерат усіх традиційних каталогів» [3, с. 103]. Із впровадженням бібліотеками рекаталогізації, з нарощуванням хронологічної глибини електронний каталог почав займати центральне місце серед сукупності бібліографічних ресурсів будь-якої бібліотеки, перетворився на головний засіб бібліографічного доступу до її фондів, використання якого трансформує практику виконання запитів користувачів і їх самостійний пошук необхідної інформації [3, с. 104].

Головною вирізняючою функціональною ознакою електронного каталогу вважається «інтегральність», яка полягає в здатності забезпечити вирішення будь-якого завдання, яке вирішує будь-який традиційний каталог (ідентифікація документа за відомими елементами бібліографічного запису, визначення місця його зберігання у фонді, виявлення всіх документів з певної теми, проблеми, предмета) [3, с. 103]. Користувачі звертаються не до електронних каталогів, а до інтегрованих бібліо-

течно-інформаційних систем, що мають розширений перелік пошукових можливостей, містять бібліографічні записи не тільки книг, а й статей, повнотекстових документів, інтернет-ресурсів. Такі бази даних можуть розкривати друковані та електронні ресурси багатьох бібліотек. Інтегровані бібліотечно-інформаційні системи підвищують повноту й оперативність бібліотечно-інформаційного обслуговування всіх категорій користувачів системи, забезпечують вільний і широкий доступ до бібліотечно-інформаційних ресурсів, дають змогу заощадити трудові, фінансові ресурси бібліотек та інформаційних служб учасників корпорації [5].

Г. Левін перспективним вбачає паралельне представлення бібліографічного ресурсу (універсальних національних і регіональних бібліографічних репертуарів (зведених каталогів), каталогів спеціалізованих бібліотечних фондів, колекцій та тематичних ретроспективних ресурсів для інформаційного забезпечення науки і виробництва, які виконують функцію інформування, у вигляді як бібліографічної бази даних (електронного каталогу), так й електронного покажчика (списка) [4, с. 10]. При цьому програмно варто забезпечити не тільки багатоаспектний пошук в бібліографічній базі даних, а й перегляд усього масиву бібліографічних записів у вигляді алфавітного, систематичного, хронологічного чи по-іншому організованого бібліографічного покажчика (списка). Проте цей підхід нереальний для об'єднаних електронних каталогів бібліотек, галузевих і тематичних бібліографічних баз даних, які формуються шляхом постійної кумуляції (інтегрування) з їхніми величезними масивами. Водночас ефективність використання результатів пошуку за запитом, насамперед тематичним, у таких електронних каталогів вища, якщо знайдені бібліографічні записи виводяться на екран чи принтер у вигляді їх впорядкованої сукупності з можливістю сортування за різними ознаками документів (за автором, назвою, місцем, роком видання тощо) [4, с. 10].

Синонімом електронного каталогу вважається ОПАС (Online Public Access Catalogue) – онлайн-каталог публічного доступу [10]. Основною вимогою до ОПАС є те, що, на відміну від будь-якої іншої інформаційно-пошукової системи, він повинен бути корисним людям з різноманітним рівнем інформаційної культури, без посередників. Не варто чекати від користувачів бібліотек досконалих знань щодо інформаційного пошуку, інформаційно-комунікаційних технологій, каталогів тощо, а також того, що вони це вивчатимуть, щоб навчитися шукати інформацію. Єдиним дієвим способом, яким користувачам можна надати допомогу в той час, коли вони використовують ОПАС, є сама система (довідкові повідом-

лення, впливаючі підказки, повідомлення про помилки і їх виправлення тощо) та навчальний матеріал у вигляді короткої інструкції із застосування каталогів.

Оскільки ОРАС повинен бути легким у користуванні, ефективним і по можливості приємним у використанні для максимально великої частини суспільства – і для тих, хто використовує звичайні каталоги, і для тих, хто використовує бібліотеку з будь-якою метою, то можна сказати, що він повинен поєднувати особливості дизайну користувацького інтерфейсу інформаційно-пошукових систем, банкоматів і комп'ютерних ігор [10].

У зв'язку із цим зростають вимоги до організації бібліотечних електронних каталогів, доступних через Інтернет. Крім характерних рис каталогів минулого (наявність розгорнутої довідки з методики пошуку з конкретними прикладами та поясненнями щодо роботи у випадку, якщо пошук був невдалим, написаної без вживання професійної бібліотечної термінології та термінів з інформатики; уточнення хронологічної глибини, типів, видів, галузевого складу відображених документів), вони повинні мати характеристики сервісу нового покоління:

1. Каталог має бути розроблений фахівцями з вебтехнологій і відповідати всім сучасним вебстандартам.

2. Довідники авторів, видавництва і серій, тезауруси тощо при складанні пошукових запитів повинні використовуватися як самостійні повноцінні джерела інформації.

3. Вебсторінки каталогу повинні бути пов'язані між собою гіперпосиланнями.

4. Потрібний інтуїтивний інтерфейс пошуку з мінімальною кількістю дій. Зокрема, при заповненні пошукових полів у міру вводу пошукового запиту повинен використовуватися автопідбір – впливаюча підказка користувачу.

5. Потрібно передбачити індексацію електронного каталогу популярними пошуковими системами, що забезпечить прихід на сайт бібліотеки нових користувачів, які дізнаються про її ресурси через результати пошуку в Інтернеті [6].

Серед причин використання бібліографічних записів електронного каталогу реальними та потенційними клієнтами є виявлення інформаційних ресурсів за конкретним предметом чи конкретною особою в певному «середовищі» (у сукупності доступних інформаційних ресурсів, серед виданих в окремій країні, у тих, що є в окремій бібліотеці тощо); перевірка наявності та / або доступності окремого документа за певним призначенням (придбати, узяти чи дати в тимчасове корис-

тування); визначення джерела отримання документа та умов його доступності; визначення факту існування запису, щоб до нього можна було додати примірники, або потреби створювати новий запис; відслідковування циркуляції примірників у різних підрозділах бібліотеки; визначення, чи примірник може видаватися або надсилатися за міжбібліотечним абонементом; відбір документа чи групи документів для задоволення певних інформаційних потреб користувачів; визначення фізичних вимог для використання примірника, що пов'язані з можливостями користувача чи спеціальними вимогами до обладнання для відтворення, до комп'ютера тощо [2].

Цінність електронного каталогу для користувача визначається обсягом і хронологічною глибиною бібліографічної бази даних (чи повністю електронний каталог розкриває фонди, якою мірою); якістю бібліографічних записів, тобто максимально повним відображенням інформації про документ через поля машиночитаного формату, можливістю надання бібліографічної інформації в різних форматах згортання – від короткого бібліографічного опису до повного запису в MARC-форматі; рівнем лінгвістичного забезпечення електронного каталогу, який визначає можливості та ефективність пошуку інформації (нааявність вбудованих словників, довідників, авторитетних файлів тощо); комфортністю користувацького інтерфейсу ОПАС, який забезпечує не тільки основні функції пошуку, перегляду і виводу результатів, а й додаткові сервісні можливості [3, с. 109].

При експлуатації електронного каталогу користувачі вирішують такі завдання: пошук матеріалів, які відповідають заявленим критеріям (наприклад, є контексті пошуку всіх документів на задану тему або платівки, випущеної під конкретною назвою); ідентифікація об'єкта (наприклад, для підтвердження відповідності документа, зареєстрованого в записі, документа, який розшукував користувач, або для виявлення відмінностей між двома текстами або платівками з однаковим заголовком); вибір об'єктів, які відповідають потребам користувача (наприклад, вибрати текст мовою, яку користувач знає, або варіант комп'ютерної програми, сумісної з комп'ютером та операційною системою, доступною користувачеві); придбання або отримання доступу до описаного об'єкта (наприклад, для передання запиту на копію книги з бібліотечного фонду або щоб отримати онлайн-доступ до електронного документа, який зберігається у віддаленому комп'ютері) [7, с. 19].

Наступним завданням користувача під час роботи з каталогами умовно можна вважати зв'язування одного об'єкта з іншим або «навігацію»

по універсуму об'єктів, представлених у бібліографічній базі даних. Навігація дає змогу користувачу самостійно орієнтуватися в електронному каталозі завдяки логічній організації бібліографічної інформації та рекомендаціям щодо способів пошуку, що істотно змінює взаємодію «користувач – бібліограф».

Разом з тим велика кількість електронних каталогів, систем автоматизації в бібліотеках дезорієнтує користувачів, їхні набуті одного разу навички пошуку не спрацьовують в умовах іншого каталогу. Через це користувач при роботі з кожною окремою системою повинен вивчити її інтерфейс, розібратися в правилах складання запитів і виведення інформації. Серед проблем виділяють те, що різні бази даних мають різну структуру зберігання інформації (різні набори полів для записів у базах даних, поля в різних автоматизованих бібліотечно-інформаційних системах мають різні назви, можуть трактуватися, отже, і наповнюватися даними по-різному); у різних системах використовуються різні пошукові мови, тобто правила складання запитів на пошук інформації в базах даних (наприклад, використання різних символів для позначення усікання або різні правила позначення словосполучення в пошуковому запиті); різні системи по-різному визначають вихідний формат знайденого за запитом запису (в одних записи виводяться у вигляді списку, в інших – у вигляді каталожної картки, а в серйозних системах існує можливість вибору вихідного формату, у тому числі виведення інформації в комунікативних форматах сімейства MARC) [1].

Тому справжній публічний каталог повинен забезпечувати досконалий доступ для недосвідчених користувачів. Він повинен зняти з користувача тягар будь-якої інтерпретації бібліотечних процедур і практики. Ще одна вимога до сучасних каталогів обумовлена тим, що поступово набуває популярності доступ до електронного каталогу з мобільних пристроїв, адже користувачі зацікавлені у швидкому та простому доступі до інформації, який і забезпечують телефони, смартфони, планшети.

За даними дослідження ринку телекомунікаційних послуг, яке здійснює компанія «GfK Ukraine», 10% населення України віком 16 років і старші користуються мобільним Інтернетом, при цьому 80% з них роблять це на екрані мобільного телефону. Результати дослідження показують, що 48% користувачів Інтернету користуються мобільним Інтернетом саме з телефону щодня або майже щодня. Більше половини опитаних (53%) проводять онлайн за допомогою екрану мобільного телефону 1–4 год на добу. Найчастіше респонденти використовують Інтернет на мобільному телефоні для перевірки електронної пошти (86%), пошуку інфор-

мації (81%), відвідування соціальних мереж (74%) та отримання інформації про погоду (65%) [8].

Таким чином, пошук інформації за допомогою мобільного Інтернету займає значне місце в житті реальних і потенційних користувачів бібліотек, що обумовлює необхідність створення мобільних версій бібліотечних сайтів, зокрема каталогів, оскільки звичайні сайти, розраховані на перегляд з ноутбуків чи персональних комп'ютерів, для використання за допомогою мобільних пристроїв непристосовані.

Висновки. Підбиваючи підсумок, можна охарактеризувати OPAC як інформаційно-пошукову систему для користувачів з різною інформаційною культурою, яка не потребує посередників, чії записи не обмежуються однією (або декількома) предметними галузями. Вони, як правило, створені у MARC-похідних форматах, збагачені предметними рубриками та класифікаційними індексами, які часто надто вузькі або занадто загальні [10]. Це інтернет-каталог, який надає онлайн-доступ до масиву бібліографічних записів, які відображають усі фонди бібліотеки й надає, як мінімум, ті ж точки доступу, як і картковий каталог [10].

Зрозуміло, що OPAC мають певні переваги, порівняно зі звичайними каталогами. Головна перевага полягає в тому, що вони легко можуть забезпечити набагато ширший діапазон точок доступу, ніж карткові каталоги. Ще одна перевага, яку досі не реалізовано в більшості OPAC України, – включення до каталогу інформації про доступність документа та здатність користувачів зробити попереднє замовлення. Більшість авторів вважають, що всі OPAC у бібліотеках повинні забезпечити цю функцію.

Електронні каталоги мають ряд серйозних недоліків, найважливішим є той, що простота використання має тенденцію змінюватися у зворотній залежності від складності функцій. Це привело, з одного боку, до поширення електронних каталогів, які прості у використанні, але неефективні, а з іншого – є електронні каталоги, що пропонують розширений доступ до інформації, але не використовуються більшістю користувачів, оскільки надто складні. Песимістично висловився А. Ліпоу про те, що ««дружній користувачеві» для мене синонімом обмеженого обслуговування» [9]. Навіть найпростіший OPAC дає користувачеві відчуття того, що він мусить докладати більше зусиль, ніж при пошуку у звичайних каталогах. Майже неминуче використання клавіатури для вводу даних користувачем також є важливим джерелом розчарування для нього через невдалий пошук, причиною якого є орфографічні та маніпуляційні помилки.

Високі очікування вебкомпетентних клієнтів і сервіси Веб 2.0, які зацентровано, з одного боку, на персоналізації та індивідуалізмі, з іншого – на творчій взаємодії та обміні, спонукали бібліотекарів переосмислити й перебудувати свої послуги та технології, зокрема електронні каталоги, насамперед шляхом виявлення й розуміння потреб і поведінки користувачів бібліотек, що привело до розвитку більш орієнтованих на користувачів каталогів нового покоління (next-generation library catalogs), каталогів Веб 2.0 чи, іншими словами, соціально-орієнтованої моделі каталогів (social OPAC). Така модель передбачає розширення функціональних можливостей каталогів і надання на їх базі доступу до більш різноманітного змісту, зокрема анотацій, змісту збірників, зображення обкладинок, рецензій, коментарів користувачів, рекомендованої літератури, рейтингових оцінок читачів, повних текстів документів тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Березна Т. Протокол Z39.50 та Реалізація його переваг у бібліографічному браузері LibNavigator. *Об'єднання «Матрікс» : вебсайт*. URL: <http://www.mtxp.com.ua/index.php/statti-libnavigat/11-libnavigator/153-protokol-z39-50-ta-realizatsiya-jogo-perevag-u-bibliografichnomu-brauzeri-libnavigator>.

2. Бруй О. Сутності бібліографічних записів: за матеріалами Звіту дослідницької групи IFLA з Функціональних вимог до бібліографічних записів (FRBR). URL: <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/93>.

3. Жабко Е. Д. Справочно-библиографическое обслуживание в электронной среде: теория и практика : монография / ред. Л. С. Гейро. СПб., 2006. 387 с.

4. Левин Г. Л. Традиционные типы библиографической продукции в электронной среде: проблемы теории и практика российских библиотек. *Библиосфера*. 2010. № 1. С. 7–13.

5. Лобузіна К. В., Данильченко І. В. Бібліотечні каталоги нового покоління: інноваційні рішення для наукових бібліотек України. *Б-ка. Наука. Комунікація: формування нац. інформ. простору : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.)*. Київ, 2016. С. 308–311.

6. Сорокин И. В., Скалабан А. В. Технологии Web и Web 2.0 как средства интеграции библиотек в современную электронную среду. *Науч. и техн. б-ки*. 2011. № 3. С. 23–31.

7. Функциональные требования к библиографическим записям = Functional requirements for bibliographic records : окончат. отчет / Рос.

библ. асоц., Рос. гос. б-ка ; пер. с англ. [В. В. Арефьев] ; науч. ред. пер.: Т. А. Бахтурина, Н. Н. Каспарова, Н. Ю. Кулыгина. М. : РГБ, 2006. 150 с.

8. 10% українців користуються мобільним Інтернетом. *watcher.com.ua*. URL: <http://watcher.com.ua/2012/11/22/10-ukrayintsiv-korystuyutsya-mobilnym-internetom/>.

9. Lipow A. G. Practical considerations of the current capabilities of subject access in online public catalogs. *Library Resources and Technical Services*, 27 (1), 1983, p. 81–87.

10. Online public access catalogues. URL: <http://sigir.hosting.acm.org/files/museum/pub-28/7.pdf>.

References

1. Berezna, T. Protokol Z39.50 ta Realizatsiia yoho perevah u bibliohrafichnomu brauzeri LibNavigator [Protocol Z39.50 and Implementation of its advantages in the bibliographic browser LibNavigator]. *Obiednannia «Matriks»: vebсайт – Matrix Association: website*. Retrieved from <http://www.mtxp.com.ua/index.php/statti-libnavigat/11-libnavigator/153-protokol-z39-50-ta-realizatsiya-jogo-perevag-u-bibliografichnomu-brauzeri-libnavigator> [in Ukrainian].

2. Brui, O. Sutnosti bibliohrafichnykh zapysiv: za materialamy Zvitu doslidnytskoi hrupy IFLA z Funktsionalnykh vymoh do bibliohrafichnykh zapysiv (FRBR) [Essences of bibliographic records: based on the IFLA Study Group Report on Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)]. Retrieved from <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/93> [in Ukrainian].

3. Zhabko, Ye. D. (2006). *Spravochno-bibliograficheskoe obsluzhivanie v elektronnoy srede: teoriia i praktika* [Reference and bibliographic services in the electronic environment: theory and practice]. Sankt-Peterburg [in Russian].

4. Levin, G. L. (2010). Traditsionnye tipy bibliograficheskoy produktsii v elektronnoy srede: problemy teorii i praktika rossiyskikh bibliotek [Traditional types of bibliographic products in the electronic environment: problems of theory and practice of Russian libraries]. *Bibliosfera – Bibliosphere*, 1, 7–13 [in Russian].

5. Lobuzina, K. V., Danylchenko, I. V. (2016). Bibliotechni katalogy novoho pokolinnia: innovatsiini rishennia dlia naukovykh bibliotek Ukrainy [New generation library catalogs: innovative solutions for scientific libraries of Ukraine]. In *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: formuvannia natsionalnoho*

informatsiinoho prostoru : Proceedings of the Conference, Kyiv, October 4–6, 2016. (pp. 308–311). Kyiv, Vernadsky National Library of Ukraine [in Ukrainian].

6. Sorokin, I. V. Skalaban, A. V. (2011). Tekhnologii Web i Web 2.0 kak sredstva integratsii bibliotek v sovremennuyu elektronnyuyu sredu [Web and Web 2.0 technologies as a means of integrating libraries into the modern electronic environment]. *Nauchnye i tekhnicheskie biblioteki – Scientific and Technical Libraries*, 3, 23–31 [in Russian].

7. Funktsionalnye trebovaniya k bibliograficheskim zapisyam _ Functional requirements for bibliographic records [Functional requirements for bibliographic records]. (V. V. Arefev, Trans). (2006). Moscow: RGB [in Russian].

8. 10% ukrayintsv korystuiutsia mobilnym internetom [10% of Ukrainians use the mobile Internet]. *watcher.com.ua*. Retrieved from <http://watcher.com.ua/2012/11/22/10-ukrayintsv-korystuyutsya-mobilnym-internetom> [in Ukrainian].

9. Lipow, A. G. (1983). Practical considerations of the current capabilities of subject access in online public catalogs. *Library Resources and Technical Services* 27(1), 81–87 [in English].

10. Online public access catalogues. Retrieved from <http://sigir.hosting.acm.org/files/museum/pub-28/7.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.11.2020.

Olena Veremchuk,

PhD (Pedagogy),

Associate Professor, Mukachevo State University

26 Uzhhorodska St., Mukachevo, Zakarpattia 89600, Ukraine

e-mail: overemchukpopchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2514-8733>

Liudmyla Trachuk,

PhD (History), Senior Researcher,

V. O. Sukhomlynsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

9 M. Berlinsky St., Kyiv 02000, Ukraine

e-mail: t_lulu@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-3786-0499>

The Electronic Catalogues and the Requirements to Services of Next Generation

The automatic searching of information meets information needs libraries users in technological chain «user-request-bibliographer- searching information-reply». The most common form is bibliographic searching in an electronic catalogues and another databases which were created and supported by libraries from the 90 s of the

20th century. The electronic catalogue has become the central place among the bibliographic resources of any libraries since the time of their recatalogization, and it turned into the main way of bibliographic access to libraries collections, and electronic catalogue transforms either practice of execution users' requests or searching a necessary information on their own. The synonym of electronic catalogue is OPAC (Online Public Access Catalog) – the online catalogue with public access. The basic requirement to OPAC is to be useful for people with various level of information culture without intermediaries, unlike it is in any other information retrieval system. The only effective way in which users could receive help while they use OPAC, is the system itself (reference messages, tips, messages about mistakes and its corrections etc.) and training materials as short instructions on catalogues using.

Regardless to practice using of electronic catalogues in libraries, theoretical understanding of this form of access to information is insufficient. Particular, the modern requirements to electronic catalogue have not been developed in the context web technology next generation. The goal of the article is to explore the modern requirements to electronic catalogues as service of next generation. Theoretical analysis and synthesis are research methodology which were used.

The librarians were motivated to rethink and rebuild their services and technologies because of high expectations of the web-competent customers and web services 2.0 which accented, on the one hand, personalization and individualism, on the other – creative interaction and exchange particular electronic catalogues first of all by detection and understanding libraries users' needs and behavior. That have led to development the most users oriented library catalogues of the next generation, web catalogues 2.0 or, social OPAC. This model involves expanding the functionality of catalogues and providing access to a variety of content, including annotations, collections, cover art, reviews, users' comments, recommended literatures, readers' ratings, main texts of documents etc.

The obtained results of the research can be helpful in improving the existing electronic catalogues of Ukrainian libraries.

Keywords: bibliographic database, bibliographic record of the electronic catalogue, online public access catalogue.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>